

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată, pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1500—; pt. particulari Lei 800—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 500—. În străinătate Lei 2000—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm Lei 20—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velicu**

Sumarul:

Bogățiile naturale ale Transilvaniei în economia românească. — Spicuri din monografia d-lui dir. Ioan Ghișa, Banca „Crișana” S. A. Brad. — Băncile locale. — *Bilanț*: „Patria”, Institut de credit și economii s. a. Blaj.

Bogățiile naturale ale Transilvaniei în economia românească.

De Prof. univ. **Dr. Victor Stanciu.**

(Urmare).

Producția de argint este mult inferioară producției de aur. Minereuri cu mare conținut de argint avem în Ardealul nordic, cedat Ungariei. În general producția de argint era în trecut de 3—4 ori mai mare decât cea de aur. (20.000 kg. Ag.). Ea este astăzi de 2/3 din cantitatea de aur exploatată (2.000 kg. Ag.).

Și mai mică este cantitatea de Pb. și Cu ce-l extragem din minele Munților Apuseni. Cele mai bogate zăcăminte de Argint și Cupru le avem în regiunea Băii Mari și Rodnei, cca 6000 tone Pb, 4.000 tone Zn. Înainte de cedarea Băii Mari extrăgeam din Minele din nordul Ardealului 728 tone Cu, și 7667 tone S. Din Pb. se fazonau 407 tone de țevă de Pb. pentru apaducte în valoare de 12 mil. Lei. Minereurile de Pb. și Zn. exploatate în aceste regiuni reprezentau o valoare de 28 milioane Lei. La Copșa-mică s'a ridicat o uzină de prelu-

crarea Zincului (Sonamin). Prin cedarea zăcămintelor de Pb. și Zn. din Transilvania Nordică aceste uzine au rămas deocamdată fără materie primă. Zăcămintele de Pb. și Zn. abia exploatate mai avem în câteva locuri: în Bănat și chiar în Munții Perșanilor, fără să poată însă suplini bogățiile zăcămintelor din Rodna și Munții Chioarului, cari sunt în ținuturi curat românești.

Cea mai mare cantitate de tablă zincată, utilizată atât de mult pentru acoperișuri și pentru vasele de fier zincate, s'a pregătit la noi în țară, (Călan) cu material din Transilvania.

Cuprul, care se exploata tot în minele din regiunile cedate, era transformat în sulfat de cupru, atât de necesar podgoriilor și grădinilor de pomi.

Cele 2020. tone de sulfat de cupru erau cristalizate în uzinele dela Fizira de sus din Sălaj și în minele statului dela Zlatna. Mine de cupru avem în vechiul Zarand, la Soborșin și Cărănești-Vața, cari ar putea da cantitatea necesară de cupru, mai avem cupru în Bănatul atât de cunoscut odinioară tocmai pentru bogățiile mine de cupru dela Oravița. Minele dela Moldova nouă, dela Sasca și Dognecea au fost de asemeni foarte productive. Cav. Ignăție de Born descriind la 1770 minele din Bănat spune că „mina de cupru Sf. Simion și Sf. Iuda dela Dognecea este cea mai remarcabilă dintre toate minele Europei”.

Băița-Bihorului, care ungurește s'a numit Rézbánya, încă era una din vestitele mine de

aramă. Galerile mult ramificate ale acestei mine, prăbușite astăzi, vor fi sugerat o parte din frumoasele legende și povești cu tărâmurii subterane cu păduri de aur, grădini de argint și plaiuri de aramă. Interesantele mine dela Băița au dat substratul unui minerit variat și remuneratoriu. În zilele noastre lucrările din Băița Bihorului au fost reluate pentru molibdenul și bismutul exploatare aici, cari elemente în Europa nu se mai află decât în Norvegia și puțin în Suedia. Dela Băița-Bihorului se scoate astăzi aceeași cantitate de Molibdenită ca și în minele din Norvegia, Mexico și Australia, cari sunt — în afară de Statele Unite — singurele state mari producătoare de Mo. Molibdenul atât de căutat astăzi pentru oțelurile cu Mo., are și o altă întrebuințare, pentru care este și mai mult prețuit. Este uul din cei mai buni catalizatori în producția petrolului sintetic. Nu e deci mirare dacă în ultimul timp a fost și mai mult căutat acest element și dacă minele din Băița au luat un avânt nebanuit înainte de războiu.

Tot numai în Transilvania avem minele de mercur din Valea-Dosului de lângă Zlatna. Cunoscută încă din vremea Romanilor, aceste mine nu au încetat niciodată, în cursul celor 20 secole, să dea câte o mică cantitate de mercuriu. În trecut era tot atât de apreciată ca și minele de mercur din Idria-Crainei și amintite pentru bogăția lor îndată după extraordinar de bogatele mine de mercur ale Almadenului din Spania.

Aceste mine în viitor vor putea livra țării noastre toată cantitatea de mercur de care avem nevoie. Dacă în trecut mercurul era utilizat de minierii secolelor numai pentru amalgamarea aurului extras din mine și din aluviunile râurilor, astăzi el are atâtea alte întrebuințări în cari nu poate fi substituit prin alte substanțe.

Avioanele și multe dintre uneltele de războiu care trebuie să fie ușor transportabile sunt construite astăzi din aluminiu și aliajele lui. Nu e deci mirare dacă toate statele și-au mărit considerabil producția de aluminiu. Între anii 1936—1939 producția aluminiului a crescut în lume cu câte 50% anual. Credem că în timpul războiului — în vederea căruia s'a urcat producția în anii precedenți războiului — producția de aluminiu s'a dublat în fiecare an. Aluminiul prin calitățile lui a început să înlocuiască cuprul atât de rar și de căutat chiar pentru timpurile de producție normală. În unele cazuri înlocuirea cuprului prin aluminiu este atât de avantajoasă încât după războiu multe obiecte făcute mai înainte din cupru se vor fa-

brica numai din aluminiu. Este chiar probabil ca în zilele de pace, ce vor urma, multe din uneltele și utensiliile noastre să fie făcute din aluminiu. Grație marilor uzine de Al. ridicate în vederea construcțiilor de războiu, acest metal are să fie tot atât de ieftin ca și fierul. În unele state și mai ales în regiunile tropice acoperișele caselor, vasele și mobilele de Al. erau articole mai prețuite decât cele de teracotă și de lemn. Considerând marea cantitate de Al. în scoarța pământului, (toate rocele eruptive au cca 12% Al_2O_3 și argilele, partea lor esențială, sunt compuși ai Al-ului), ursitoarele — chimiștii cari au limpezit și cristalizat primele blocuri din acest metal, — au prorocit omeniei o „epocă a aluminiului“, ca moștenitoare a „epocii de fier“ pe care o trăim astăzi. Aliajele de Al. pot să înlocuiască în parte fierul și în viitor tot mai mult progresează metodele de prelucrare ale aluminiului. S'ar putea deci ca ursita aluminiului să se îplinească nu peste mult.

Zăcămintele noastre de bauxită din care se extrage Al. sunt foarte bogate (după unele aprecieri 6—18 milioane tone). Aceste zăcămintele sunt în partea de NV a Munților Bihorului. Ușor de exploatat aceste zăcămintele reprezintă o extraordinară rezervă pentru viitorul economiei naționale. Șapte zăcămintele sunt cu totul la suprafață și nu așteaptă decât să fie ridicate și transportate la uzine. Alte 6 zăcămintele de calitate superioară pot fi cu ușurință scoase de sub stratul subțire, ce le acopere. Extragerea Al-ului din bauxite reclamă curent electric ieftin. Dacă s'ar fi construit o uzină hidroelectrică în Văile Crișurilor probabil am fi avut de mult uzine de Al.

„Soc. Mica“ a construit la Târnăveni și uzina necesară prelucrării bauxitelor și extragerii aluminiului. De câteva luni metalul alb și ușor părăsește în această uzină scutecele pământoase în care era învăluit până acum. Utilizarea metanului și a gazelor de sondă pentru curentul electric industrial va putea deci utiliza în viitor surplusurile de curent în industria de extragere a aluminiului atât de necesar țării întregi. Din alte părți ale țării nu sunt cunoscute zăcămintele de Al.

Fonta și Oțelul, cari formează osatura industriei grele, se extrage în proporție de 90% din regiunile Transilvaniei și Bănatului. S'a produs în 1939, 113.078 tone de minereu de fier, în valoare de 44 milioane Lei și 41.447 tone minereu de mangan în valoare de 12.383.000 Lei. Manganul atât de necesar oțelurilor, este deosebit de prețuit în vremuri când se cer

oțeluri dure și de bună calitate, cum sunt vremurile de războiu. Minerul nostru de fier conține un mare procent de Mn (astfel încât fierul provenit din minele noastre trebuie diluat cu fier nemanganos). Țări cu mari industrii grele cum sunt S. U. A. și Germania, nu au cantitatea necesară de Mn. Înainte de a cuceri extraordinarele zăcăminte din Ucraina (Rusia are cea mai mare producție de manganos) Germania procura Mn din Turcia și dela noi. Bogatele zăcăminte ale Balcanilor abia acum încep să fie cunoscute. Cele mai mari zăcăminte de Mn. sunt în județul Hunedoara, Arad, Someș, în Bucovina și în partea nordică a Moldovei (Broșteni). Transilvania contribuie cu 75% din producția de mangan a țării.

Se spune în general că nu avem zăcăminte de fier. E adevărat că avem puțin fier și chiar și cantitățile, ce le avem, sunt dispersate pe o mare întindere. Nu avem zăcăminte de fier mari, dar avem în multe locuri fier exploatabil. Ca să ne putem da seama de cantitatea de fier exploatabil înșirăm cele mai cunoscute zăcăminte de fier din Transilvania:

Toată granița de vest a teritoriului românesc este ținută cu zăcăminte de fier. În regiunea Petroasa-Scărișoara din Bihor minereurile de fier se combină cu bauxitele aluminosae, mai spre sud avem Vașcăul cu odinioară atât de prețuitele lui mine de fier. Însăși numirea Vașcăului e dela furnalul înalt, ce a funcționat odată în această regiune. Valea Jada și Pădurea Craiului cu bauxite și minereuri de fier completează bogățiile Munților Bihorului. Mai spre sud la Călugări zăcămintele de fier trec în jud. Arad formând același teren minier cu zăcămintele de fier și mangan dela Moneasa, Corbu, Ponorășu, Dezna, Zimbru, Soborșin și Roșia. Dela Căzănești și Vața, cu mine de pirite și calcopirite, pe un teritor întins până la Prihodești, s'a exploatat piritele și magnetitele de pe Măgura, ca și la Micănești și Dosul Săliștei Almașului cu Brusturi și Luncșoara. Minele dela Trăscăul și Sălciua din Valea Arieșului au fost mult exploatate în trecut. Cele mai bogate zăcăminte de fier sunt în jud. Hunedoara la Teliuc și Călan. Ghelarul reprezintă cele mai mari exploatări de fier din această regiune. Dacii exploatau zăcămintele de fier dela Teliuc și Valea Stirninoasă, care era la abia 12 km. de capitala Sarmisegetuza, unde probabil era și arsenalul armelor dace. Bogăția de fier din regiunea Hunedoarei încă nu a fost exploatată. Metodele noi de extragere, vor da un nou avânt minieritului de fier din această regiune.

În jud. Caraș Severin începând dela Poieni peste Rusca, Crivina și Petroasa, Ruschița, Luncani Nadrag ajungem la Poiana Mărului, Armeniș și Jabdanița Jardastița, Rudăria la Regiunea Reșiței cu Ocna de fier (Moravița) și Dognecea, Bocșa cari toate dau fierul necesar uzinelor noastre bănățene.

Mai amintim zăcămintele de fier din Săcuime și din nordul Transilvaniei cari sunt mai ales sulfuri de fier și cari în lipsa altor minereuri de fier ar putea fi și ele exploatate.

Zăcămintele noastre de fier nu au întinderea zăcămintelor din Franța și Suedia și nici calitatea lor, totuși ele ar putea da materialul unei exploatări rentabile. În caz de nevoie am putea avea material dela noi din țară.

În afară de Carpații Maramureșeni și continuarea lor în Moldova nordică în România nu avem alte zăcăminte de fier.

Nu sunt de mai puțină importanță zăcămintele de crom dela Ogradina, Dubova, Bârseasca și Svința din Valea Dunării.

Zăcămintele de fier fără cărbuni nu ar putea fi prelucrate. Pentru extragerea fierului din minereuri avem nevoie de cărbuni de calitate superioară, de huiță. Cărbunele nostru în marea lui majoritate este cărbune brun = 77.3%, huiță = 11.4%, ligniți = 11.1% și abia 0.2% este antracit. Dar cărbunele brun e un combustibil excelent utilizat la cazanele cu vapor locomotive și pentru producerea energiei necesare industriei. Noi metode perfecționate utilizează curentul electric pentru extracția fierului din minereu și nu va trece mult până când gazele naturale vor fi și ele utilizate în metalurgie. Producția de cărbuni în anul 1939 a fost de 2.464.950 tone. Din acest combustibil Vechiul Regat a dat 19.7%, iar Transilvania și Banatul 80,3% deci 4/5 din producția totală de cărbuni în valoare de 1,234 milioane Lei (din totalul de 1.552.093.000 Lei, cât e valoarea producției de cărbuni din țară).

În afară de bogățiile naturale amintite până acum mai sunt și altele de mai puțină importanță, pe cari nu le mai amintim. Unele dintre acestea sunt căutate pentru puritatea lor, pentru calitatea lor. Talcul din care se pune în valoare anual 2238 tone în valoare de 5 mil. Lei, este în unele mine din Ardeal (Cerișor) mai curat decât în cele mai renumite mine din lume. Iar feldspatul dela Teregova a înlocuit în industria ceramică pe cel din Norvegia. Glazurile porțelanurilor cehe și chiar chineze se făceau în parte cu feldspat dela Teregova din Banat.

Sarea de bucătărie din salinile noastre era odată un principal articol de export. Nu este alt colț pe întreaga suprafața pământului să aibă mai multe masive de sare decât România. În Subcarpații Vechiului Regat sunt mai multe masive de sare de cea mai superioară calitate. Saline în funcțiune sunt în număr egal atât în Transilvania cât și în Vechiul Regat.

Chiar în carierele de peatră necesară pentru construcții și pavarea drumurilor rocele și carierele din Transilvania au dat material în valoare de 170 mil. Lei, în timp ce restul țării, Vechiul Regat, Basarabia (unde s'a lucrat multe șosele în ultimii ani) cu Bucovina împreună 121 mil. Lei.

Nu ar fi completă această expunere dacă nu am aminti gazul metan al Câmpiei Transilvaniei, care încă este una din marile bogății ale Transilvaniei. Căutându-se săruri de potasiu, o sondă pusă la Șarmășel a dat la iveală bogăția subterană a metanului acumulat în stratele miocene.

Cantitatea de gaz metan exploatat este de 311.370.128 mc. din care se pierde prin transport cca 11 mil. mc. Se credea că gazul metan este din distilarea petrolului din adâncime. El este însă mult prea pur, ca să admitem fără șovăială această origine.

Regiunile petrolifere au și ele gaze de sonde numite gaze naturale, gaze cari pe lângă metan mai conțin și o mulțime de alte hidrocarburi. Producția sondelor de petrol în gaze naturale este de 1.632 mil. mc. din cari se utilizează cca. 1 miliard 559 mil. mc. o valoare de 1.400 mil. Lei.

Cu toate că producția gazelor naturale din sonde este de 5 ori mai mare decât producția de gaz metan al Câmpiei Transilvanice, nu trebuie să desconsiderăm marele aport economic al gazului metan. Stabilitatea câmpurilor de metan este mai mare decât a gazelor naturale din sonde. Ele pot fi izvoarele de energie ale marilor uzine industriale, a căror rentabilitate și progres sunt condiționate de o sursă de energie eficientă și stabilă. În regiunile petrolifere după un timp de producție fabuloasă, de belșug miraculos, urmează un cimitir de sonde, cari nu pot să dea prea mare stabilitate industriilor complicate, cu muncitori specializați. La Turda, la Târnăveni, la Copșa, Mediaș au încolțit uzine tinere, cari azi lucrează în plin randament industrial, dând articole atât de necesare economiei țării. Cementul, sticla, ceramica și sârma din Turda nu au concurenți în interiorul țării și pot ține piept concurenței din străinătate.

Târnăveni, cu multele uzine concentrate în jurul fabricii de azot care produce substanțe explozibile atât de necesare industriilor miniere și războiului, nu au pereche în o largă rază în jurul țării noastre. Gazul metan aici întocmai ca Titanii lui Jupiter fabrică fulgere și prin curentul electric produs sintetizează din azotul aerului materie primă atât de ieftină, dându-ne azotații atât de prețuiți și de necesari. Exploziile bombelor de pe câmpul de luptă sunt energiile acumulate în explozibilele de fulgerele gazului metan. Titanii din sondele de metan luptă alături de vitejii noștri pentru apărarea pământului strămoșesc.

Importanța unei bogății naturale pentru economia națională depinde și de utilizarea ei. Metanul fructifică toată regiunea din jurul izvoarelor. Petrolul este ursit să călătorească și să fie mereu drumet, să dea puterea necesară vehiculelor de uscat de mare și din văzduh. El este pompat și dus departe, dincolo de țări și mări. Metanul nostru este utilizat pe loc, este fata care rămâne în casă și va fi sprințul nostru până la bătrânețele neamului. Cu dezvoltarea câmpurilor de gaz tot mai mult se va industrializa regiunea din jurul sondelor. Nu va trece mult până când Sibiul are să fie un centru industrial de mare valoare.

Considerând bogățiile naturale pe cari le are Transilvania vom putea mai ușor înțelege pentru ce acest centru de țară a format întotdeauna un nucleu central al românismului. Bogățiile naturale ale pământului nostru au fermecat și au atras asupra noastră atenția tuturor neamurilor vânturătoare țară. Ele au așătat poftele hrăpăreților barbari cari ne-au călcat pământul. Dar tot ele ne-au dat armele necesare apărării moșiei noastre, mijloacele necesare îmbunătățirii și înălțării vieții noastre, ele au fost sâmburii de putere ai pământului românesc, și vor fi și în viitor garanția integrității și pavăza moșiei noastre.

Spicuri

**din monografia d-lui dir. Ioan Ghișa
„Banca Crișana“, S. A. Brad.**

(Urmare).

VI. Cucerire de teren.

a) Achiziționare de bunuri imobile.

În afară de imobilele necesare comerțului de bancă, Banca „Crișana“ a mai cumpărat din mână liberă, ori la licitații publice, cerute prin justiție de către alți creditori, câteva imobile și

moșii rurale. Cele cumpărate prin bună învoială erau achiziționate de la proprietarii lor streini de neamul nostru, cari au preferit să și prefacă avutul în numerar și să părăsească meleagurile românești stăpânite până atunci, cu concursul autorităților publice ungare, câteva veacuri cu intenția de a le maghariza. Amintim mai jos pe cele mai importante :

Astfel în anul 1909 s'a cumpărat în Brad de la soția ungurului Szabó István născ. Porsch Janka, moșia de circa 107 jug. cadastrale cu prețul de Cor. 71.250 — Teritoriile afătoare în afară de comună s'au parcelat și s'au vândut țărănilor și altor amatori. Băneții au rămas într'un preț mai redus casele (în cari se află azi judecătoria rurală), magaziiile de cereale și 2 intravilane precum și circa 6 jugăre pădure pentru lemn de foc.

O altă moșie mai importantă s'a cumpărat în licitație în anul 1917, în comuna Bonțești. Banca „Magyar Leszámló ó” din Budapesta a scos la licitație moșia din Bonțești, a proprietarului ungar Varga Emerse, domiciliat în Macău. Cum aproape toți bărbații din comuna Bonțești erau mobilizați în marele războiu mondial, ni ment nu s'a interesat că această moșie să fie cumpărată de către localnici, sau de o persoană care mai târziu să facă înlesnire țăranilor români să ajungă ei proprietarii ai moșiei. S'a prezentat la licitație Banca „Crișana” cumpărând moșia cu prețul de Cor. 86.330 — Moșia avea o extensivă de peste 230 jugăre, majoritatea arători și grădini. O singură grădină afătoare în locul numit „Livada” era de 14 jug. plantată cu peste 700 pomi roditori.

La sfârșitul anului 1918 izbucnind revoltele cunoscute, prin comunele rurale, ba la începutul anului 1919, apropiindu-se de Munții Apuseni armatele roșii ale lui Kun Béla, acestea au pus stăpânire pe comuna Bonțești. Aci șeful armatei roșii care staționa în această comună, a parcelat cu dela sine putere moșia cumpărată de noi, a introdus ca proprietari fără plată pe toate hatmașalele comunei, iar pentru că asupra grădinei împrejmuite și plantate cu pomi fructiferi nu au putut cădea de acord la împărțire, au hotărât și săvârșit tăiatul pomilor și devastarea gardurilor de împrejmuire. În anul 1922 s'au aplicat dispozițiile reformei agrare, expropriindu-se 187 jugăre din totalul averii, lăsându-ne o pădure defrișată și 2 intravilane, pe cari mai târziu banca le-a vândut cu o sumă minimală lui Toma Ciaba din Bonțești. (Pentru teritoriul de 187 jugăre nu a primit Banca până azi nici o contravaloare, pe motto, că nici până acum nu s'a făcut încă oficial defalcarea terenului expropriat).

În afară de aceste două cazuri, Banca a mai cumpărat din mână liberă și alte imobile cari le-a parcelat și vândut țăranilor pe termene lungi de plată, prin bună învoială fără intervenția unei autorități. — Aceste cazuri nu le enumerăm, am pomenit numai pe cele mai importante.

b) Extinderea razei de activitate.

Felul cum își desfășura Banca „Crișana” activitatea, a fost apreciat pretutindeni în Zărand. Din toate părțile sosiau cereri de împrumuturi și conțecătorii băneții își dădeau silința de a le satisface.

Dând urmări cererilor repetate și foarte stăruitoare a preoților, dascălilor și fruntașilor țăranii din Hălmagiu și jur, Consiliul de Administrație hotărăște în anul 1908 deschiderea unei sucursale în Hălmagiu. Vestea acestei hotărâri este primită cu bucurie generală. În jurul acestei sucursale se grupează preoții și dascălii din întreaga regiunea Hălmagului. Ei au creat sucursalei o deosebită prietnică atmosferă: în cadrele acestei atmosfere se și începe o foarte promițătoare activitate.

Peste 3 ani, în anul 1911, se deschide o nouă sucursală în Gurahont (jud. Arad), în aceleași condițiuni de simpatie și încredere generală, ca și la Hălmagiu. Aci Banca găsește concurența unei băneți evreești. Însă în scurt timp o constrânge să-și mute sediul la Arad. Banca „Crișana” acordă împrumuturi mai ieftine și în condiții neonerose pentru țăranii noștri, exploatați de bănețile evreești și de cărelumarii de aceeași origine etnică.

După războiul mondial, Banca „Crișana” cumpără în 1923, toate acțiunile Băneții „Botcsaer Sparkassa”, o creațiune germano-evreească. O desfășurează și preta regiunea Băișet în grija sa, deschizând acolo o sucursală (a treia).

În anul 1927, Banca „Crișana” reușește să cumpere majoritatea acțiunilor dela Banca evreomoghtară din Bala de Criș „Köősbánya és vidéke tptár”, și o cînstrânge să fuzioneze cu ea, preluându-i teritoriul de activitate, pentru a înființa aici a patra sucursală.

În sfârșit în anul 1928, dând ascultare cererilor stăruitoare a unui grup de intelectuali români din Sebiș (jud. Arad) și jur, Banca „Crișana” deschide și aici o sucursală (a 5 a).

În felul acesta Banca pune stăpânire pe întreaga regiune din Brad și Sebiș, și Băișet până la Abrud. Constrânge bănețile minoritare (case de păstrare) din această regiune, să-și înceteze activitatea, lăsându-le să aleagă între vînderea acțiunilor ori fuziune forțată cu Banca „Crișana”.

Această cucerire de teren nu constituie un monopol în exploatarea terenului, fără concurență și fără control, ci este cea mai frumoasă tabândă românească; ea însemnează, că Banca „Crișana” a reușit să realizeze una dintre cele mai laudabile idei ale sale, anume: disciplina economică, care îi dădea posibilitatea de a controla debitorii, asupra scopului pentru care cer și primesc împrumutul, lucru atât de necesar într-o regiune de populație săracă și cu puține posibilități de câștig, — deci predispusă a face datorii. Banca „Crișana” și până aici exercita acest control asupra clientelei proprii. Inșă nu putea ține în frâu elementele ușuratee, în vremea când în regiune mai existau și alte bănci străine concurente. Acestea nu purtau în suflet chestiunea educării țăranimei noastre, ca să nu întrebunțeze banii împrumutați pentru cheltuieli de consum. Acum după ce a concurență bancară, — care urmărea numai profitul propriu și care atunci, când debitorii se înglodau în datorii, le vindeau cu preț derizoriu întreg avutul la licitații, fără să le pese de soarta lor, — a dispărut, activitatea binefăcătoare a Băncii „Crișana” putea fi desăvârșită în liniște și cu rezultate sigure.

De când „Crișana” a devenit unica bancă în regiune, ea își poate supraveghea mai sigur și mai ușor clientela, ne lăsând-o să se încurce în datorii, constrângând-o să se dedea la o viață mai serioasă și mai sobră.

Și toate acestea le-a realizat Banca „Crișana” fără sprijin material ori moral din afară, fără să i-o fi impus vre-o autoritate, ori vre-un for, ci numai din propriile sale îndemnuri.

(Va urma).

Băncile locale.

Citim în stare ultimul bilanț al Băncii Românești, un monument de puternică dezvoltare, de stare înfloritoare a uneia dintre cele mai frumoase realizări economice curat românești. Am întâlnit, în explicațiile care învâdășeau bilanțul, o notă puțin orgolioasă, referitoare la operațiile de „concentrare” bancară, pe care le-a făcut banca Românească în anul trecut.

Dela 1916 încoace asistăm în Ardeal la o scădere continuă a importanței micilor bănci; la o puternică dezvoltare a celor din orașele mari, cu filiale proprii tot mai numeroase. E un fenomen dureros pentru cei care au trăit, mai ales în Ardeal și Bănat, epoca splendidă a dezvoltării și activității neobosite a băncilor locale.

După conversiune, epoca grea a anilor 1932—1933, numărul băncilor locale a scăzut și mai mult, astfel că azi asistăm la înghițirea puținelor bănci mici, rămase de către băncile mari din Capitală.

Acest fenomen este nou la noi. În epoca anterioară ea și în cea de criză, nu s'a întâlnit acest fenomen decât în cazuri izolate. Și azi, el nu este de proporții mari, dar este la măsura țărilor noastre destul de important.

Cel dintâi lucru pe care cineva ar voi să-l facă în fața acestui fenomen este să se plângă de soarta tristă a micilor bănci. Judecând însă o situație care există și împotriva căreia se luptă cu greu, trebuie să constatăm existența unei situații care nu poate fi îndreptată. Zădărnice am pânge azi trecutul acestor bănci care ar merita o soartă mai bună; posibilitățile lor de reînviere sunt minime.

Condițiunile generale ale vieții economice sunt altele decât în epoca de început a economiei românești. Statul național român de azi face ca o mare parte din înstatuile economice naționale ale băncilor să le preta acesta. În ce privește felul de lucru al băncilor, el s'a schimbat mult ca urmare la condițiunile noi de activitate economică. Clientul principal, țăranul, este tot mai mult obiectul atenției conducerii statului care-l ajută pe o serie întreagă de căi, atât în ce privește numărarea necesar cât și pentru procurarea de unelte, vite și pentru valorificarea ușoară a recoltei.

Clientela dela oraș trece dela ocupația măruntă de meseriași cu trebuințe limitate, la aceea de industrie mică sau mijlocie și la comerțianți cu un câmp de activitate larg și necesități de credit mari și variate. Aceasta trebuie servită de un organ nou de finanțare bancară puternică cu legături pe cât mai multe piețe și cu o clientelă bogată de industriași și comerțianți. E o formă căreia nu ne putem împotrivi și pe care trebuie chiar să o primim pentru a nu pierde timp prea îndelungat cu adaptarea care totuși se va face.

Pentru formele de credit țărănesc ale marii majorității a poporulul nostru, există azi alte mijloace disponibile decât erau în anul 1872. Suntem într-o epocă de adaptare la o situație nouă iar băncile românești din Ardeal și Bănat cu experiența lor îndelungată și cu un atât de puternic capital de muncă constituit, trebuie să înțeleagă și să caute să potrivească activitatea lor cu vremurile de azi. Nu mai poate fi vorba de îndreptarea activității bancare principale către pătură țărănească, ci căutarea unei clientele noi, orășenești, formată din comerțianți, meseriași și indu-

străși, iar acolo unde acestea lipsesc să se ajute la formarea lor. Situația de azi a economiei noastre, a conjuncturii care se dezvoltă în țara noastră, ajutată și de împrejurări de ordin politic, pretinde în mod obligator o atențiune deosebită din partea băncilor românești pentru promovarea industriei și comerțului românesc.

Activitatea bancară îndreptată în spre sprijinirea comerțului și ai industriei cere o organizare nouă a institutelor de credit, o mobilitate mai mare în metodele de lucru ceea ce pretinde o altă servitire a clientelei decât aceea a clientelei țărănești, o legătură activă cu piețele comerciale importante și disponibilități de credit mari.

Situația nouă în care ne aflăm, cere o adaptare cât mai neîntârziată la condițiile ei de lucru, fără de care va rămâne neîntrebuințat toată puterea de lucru și de realizări a instituțiilor bancare din Ardeal.

Lămurirea noii orientări a băncilor noastre nu intră în cadrul acestui articol. Ea trebuie să fie însă obiectul de meditare al tuturor celor care au aproape de inima lor soarta băncilor noastre și în același timp dezvoltarea viitoare a economiei românești, într-adevăr românească.

Dr. N. N. PETRA.

„Patria“ institut de credit și economii s. a. Blaj

Capital deplin vărsat Lei 10.000.000

Rezerve Lei 1.800.000

Reg. Soc. Bancare Nr. 14/1934

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CONVOCARE.

Domnii acționari ai Băncii „PATRIA“, institut de credit și economii, s. a. Blaj, se învătă cu onoare, în sensul § 13 și următorii din statute, la

a LVII-a adunare generală ordinară,

care se va ține Sâmbătă, 27 Martie 1943, orele 16, în localul institutului.

Dacă în ziua aceasta nu se întrunește numărul necesar de acționari pentru a lua decizii valabile conf. art. 15 din statute, Domnii acționari sunt invitați la o nouă adunare generală, care se va ține în ziua de 28 Martie 1943, la aceeași oră și cu aceeași ordine de zi.

ORDINEA DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării generale;
2. Raportul Consiliului de Administrație, Raportul Comitetului de Censori, Bilantul și darea absolutului;
3. Distribuirea beneficiului net;
4. Alegerea membrilor Consiliului de Administrație și a Comitetului de Censori, pe o perioadă de 3 ani;
5. Fixarea marcelor de prezență pentru membrii Consiliului de Administrație pe anul 1943;
6. Stabilirea remunerației pentru membrii Comitetului de Censori;
7. Eventuale propuneri;
8. Închiderea adunării generale.

Domnii acționari, cari doresc a participa la adunare, sunt rugați să depună la cassa institutului ori la Administrația Centrală Capitalară, sau Banca Națională a României, agenția Blaj, acțiunile și eventual documentele de plenipotență până la data de 23 Martie, orele 12 din zi. Acțiunile depuse pentru adunarea generală din 27 Martie, sunt valabile și pentru adunarea din 28 Martie 1943.

BLAJ, 3 Martie 1943.

Consiliul de administrație.

„PATRIA“ institut de credit și economii s. a. Blaj.

Bilanț încheiat la 31 Decembrie 1942.

Activ.		Bilanț încheiat la 31 Decembrie 1942.		Pasiv.	
		Lei	Lei	Lei	Lei
Cassa:				Capital social	10.000.000
a) Numerar efectiv	3.202.344			Fonduri de rezervă:	
b) Disponibil la B. N. R. și C. E. C.	320.507			a) Rezerva legală	200.000
c) Cupoane scăzute de încasat	32.205	3.555.056		b) Rezerva statutară	500.000
Disponibil la bănci:				c) Alte fonduri (I. M. Moldovan)	100.000
a) În țară		582.000		Fonduri de amortisment:	
Portofoliu de titluri: I. Titluri românești:				a) Pentru creanțe dubioase	1.000.000
1. Cu venit fix:	Val. nom. Val. reală.			Dif. de curs nereal. la portof. de titluri	842.948
a) Efecte publice	1.390.000 1.189.390			Fond de pensii a funcționarilor	1.600.000
2. Cu venit variabil:				Depuneri spre fructificare:	
a) Acții cot. la bursă	288.500 942.700			1. Depuneri noi:	
b) Act. necot. la bursă	650.000 423.400			a) Cu livrete de economii nominative	
	2.329.400 2.555.490	2.555.490		dar plătibile la purtător pe termen	6.688.999
Efectele fond. de rez. legal	99.000 48.840	48.840		Depuneri vechi:	
Efectele fondului de pensie	1.356.500 339.125	339.125		a) Reduse prin aranjament	559.413 7.248.412
Portofoliul de scont:				Creditori:	
Plătibil în țară:	In portof. Reesc. BNR.			Din țară:	
a) Cambii cu giruri	1.772.570 896.500			a) Creditori reduși	154.630
b) Cambii cu acop. ipot.	1.313.200 8.906.200			b) Credit. noi: impr. pe termen lung	10.697.800 10.852.430
	3.085.770 9.802.700	12.888.470		Angajamente de reescont:	
Din care în suferință	129.270			I. Din țară:	
Debitori: (din țară).				1. Curente: La B. N. R.	9.802.700
a) Debitori fără garanții ipotecare	1.777.273			2. In conversiuni: La Creditul Ind.	100.939 9.903.639
b) Debitori cu acoperire ipotecară	6.093.320	7.870.593		Conturi diverse creditoare	524.912
Creanțe în conversiune leg. 7. IV. 1934:				Conturi transitorii creditoare	84.664
In portofoliu	11.680.135			Beneficiu net:	
Amort. în cursul anului	52.942 11.627.193			al anului 1942	507.361
Reescontate la Creditul Industrial	100.939 11.728.132				
Pierderi din legea 7. IV. 1934	14.786				
Amortizat în cursul anului	14.786				
Imobile:					
a) Pentru uzul propriu	1.500.000				
b) Alte imobile	2.127.820				
Amort. în cursul anului	27.820 2.100.000	3.600.000			
Mobilier		1			
Conturi diverse		132.474			
Conturi transitorii		64.185			
		43.364.366			43.364.366

Conturi de ordine.

	Lei		Lei
Cauțiuni statutare	450.000	Deponenți de cauțiuni statutare	450.000
Efecte comerciale în gaj	1.560.950	Deponenți de efecte comerciale în gaj	1.560.950
Depozite de titluri în păstrare	189.550	Deponenți de titluri în păstrare	189.550
Ipoteci	23.975.700	Deponenți de ipoteci	23.975.700
	26.176.200		26.176.200

Debit.

Conturi de Profit și Pierdere.

Credit.

	Lei	Lei	Lei	Lei
Cheltuieli de administrație:				
a) Salarii	484.600			
b) Diverse	361.855	846.455		
Impozite și taxe		276.160		
Dobânzi plătite:				
a) La depuneri	124.710			
b) La reescompt	189.284	314.003		
Amortizări:				
a) La pierderi din L. 7. IV. 1934	14.786			
b) La imobile	27.820			
c) Diversi debitori	52.942	95.548		
Profit net: al anului 1942		507.361		
		2.039.527		2.039.527
Dobânzi încasate:				
a) Dela portofoliul de scont	647.448			
b) Dela debitori	643.703	1.291.151		
Comisioane încasate		281.217		
Venitul portofoliului de titluri		123.235		
Venitul imobilelor		314.345		
Incasări din creanțe amortizate		29.579		

Director: V. Muntean, ex.-contabil.

Blaj, din ședința Cons. de Ad-ție ținută la 3 Martie 1943.

Pentru cont.: I. Gabriș.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:

Președinte: Dr. V. Macaveiu.

Dr. Gheorghe Borșan.

A. Folea.

Blaj, la 6 Martie 1943.

S'a revăzut și s'a găsit în consonanță cu registrele societății.

COMITETUL DE CENSORI:

Președinte: Iuliu Maior.

Dr. Nicolae Marcu, expert-contabil.

Iosif Bucur.